

Dr. Mirel Bănică,
Institutul de Istorie a Religiilor, Academia Română, București

TAINA SFÂNTULUI MASLU, ÎNGRIJIREA BOLNAVILOR ȘI SOCIETATEA. CÂTEVA CONSIDERAȚII SOCIOLOGICE

***Abstract:** The present study tackles with several shades regarding the sociological aspects of the work of the Sacrament of the Holy Unction in the human being. Therefore, the person who is only somatically healthy can be spiritually sick, while the person who suffers from a bodily disease may be spiritually healthy and rich.*

The sick soul is “the object of research and therapy” of the theologian, respectively of the priest, through whom Jesus Christ works. The sick body is “the battlefield” on which the therapist exercises his mastery and gift by means of using a variety of scientific and medical strategies. But the person who is either bodily sick or soul sick represents a theme for reflection and decision for the celestial community as well as for human society.

An apparent dilemma is trying to be solved using these two coordinates: medical healing vs. spiritual therapy. The harmony between these two elements, apparently antipodes, is resolved by the Sacrament of the Holy Unction, a sacred domain in which Nicolaus Cuzems’ concept of “coincidentia oppositum” is experimented mystagogically.

***Keywords:** health, disease, sickness, body, soul, therapy, Holy Unction.*

Despre sănătate și boală

În toate societățile din lume, noțiunile de „sănătate“ și „boală“ sunt determinate istoric. A fi „sănătos“ în spațiul european nu are mereu același înțeles cu „sănătatea“, așa cum este ea înțeleasă, în America de Sud sau India, de exemplu.

Noțiunea de sănătate și opusul său, boala, sunt integrate deci în sisteme rituale și religioase extrem de codificate, care scapă înțelesului, la o primă vedere, adesea superficială. Evident, pentru spațiul european, cel căruia îi aparținem, cele două noțiuni *aparent* antagoniste (vom vedea mai departe de ce am utilizat cuvântul „aparent“) sunt tributare concepției creș-

tine despre trup, suflet dar și, atenție, valorii terapeutice a suferinței asociată unei maladii trupesti. Pentru teologi, un corp bolnav poate vindeca, paradoxal, sufletul; niciodată însă procesul nu se produce în sens invers. Pentru sociologi însă, a defini omul sănătos/omul bolnav reprezintă o mare provocare. Dacă ne gândim doar la *reprezentarea socială* a stării de boală sau sănătate, vedem că ea ne prezintă sub o mare diversitate fenomenală: imagini ale realului, credințe religioase sau para-religioase, valori, sisteme de referință etc. Indiferent de toate acestea, indiferent de formulele pe care le poate lua ideea de boală sau sănătate, ele nu sunt altceva decât o modalitate de a gândi și interpreta *realitatea* cotidiană, din care Biserica face parte atât fizic (ca instituție și organizație) cât și spiritual.

De ajutor în înțelegerea celor două noțiuni ar fi și un mic demers etimologic. „San“ este un cuvânt de origine indo-europeană, care s-ar traduce, bazic, prin „conservarea sinelui, respect față de sine“ – adică exact atitudinea omului conștient de faptul că sănătatea și prezervarea stării de sănătate trece mai întâi prin respectul față de el însuși, combaterea excesivă etc.

Din „san“ derivă latinescul „sanitas“ (sănătate) dar și „salvatus“ (salvarea sufletului, mântuirea acestuia). Un alt cuvânt interesant pentru înțelegerea conceptelor puse în discuție este „kailo“ [atenție la tipul de ghilimele utilizat, diferă!]. De origine celtică, înțelesul prim, original al acestuia ar fi „a rămâne întreg“, „intact“. Prin evoluție lingvistică el a produs în engleza de astăzi „healing/health“, dar și conceptul mai greu de tradus în alte limbi de „holy“, care cuprinde intrinsec și o referință transcendentă la SACRU și sacralitate, apropiată de termenul german „Das Heilige“ (printre altele, titlul unei celebre lucrări de socio-antropologia religiilor având ca autor pe germanul Rudolf Otto (1917).

Corpul uman și vindecarea

Corpul uman (*the body, le corps*) este un spațiu privilegiat în care religia și-a arătat de-a lungul vremii eficacitatea și puterea de a vindeca. Exemplele sunt prea numeroase, dar să ne gândim doar la vindecările operate în interiorul corpului uman în cadrul marilor locuri de pelerinaj ale lumii. Numai că în acest moment asistăm la o schimbare de paradigmă în ceea ce privește abordarea *corpului bolnav*, între societatea tradițională versus cea modernă.

Pentru societatea (și omul!) modernă, boala și suferința asociată acesteia sunt fie un accident „de parcurs“, fie rezultatul unei responsabilități strict individuale. De foarte multe ori, omul modern, mai ales cel din civilizații hyper-tehnologizate ale Europei Occidentale, acceptă foarte greu ideea că tocmai el a căzut bolnav, este suferind etc., boala fiind percepută ca un eveniment neplăcut care scade „performanța“ și eficiența vieții cotidiene, a plăcerii de a trăi, în stare pură.

Pentru societatea tradițională, boala nu mai este doar un „accident“, ci este un eveniment în sine, plin de sensuri și simboluri spirituale care implică ansamblul familiei și al grupului din care individual face parte. Studiind societățile tradiționale, Sir E. E. Schattschneider (1902-1973), unul dintre cei mai importanți antropologi britanici, nu ezită să avanseze ideea că „gestul terapeutic“, vindecarea prezintă o importantă dimensiune socială: „Orice gest terapeutic permite dezamorsarea conflictelor în sânul societății, impune respectul normelor, întărește coeziunea și continuitatea grupului social“.

Jumătatea plină a paharului, dacă putem spune astfel, este că boala și suferința pot fi resurse teologice extrem de puternice și motivante pentru a răspunde la întrebări identitare, permițând redefinirea pe baze noi a însuși raportului social dintre Biserică și credincioșii care o urmează.

Dileme. Vestul și Estul european

Potrivit celor sugerate mai sus (și anume existența unei diferențe în abordarea bolii și suferinței între Tradiție și modernitate) putem avansa mai multe întrebări și dileme, aplicabile societății în general, Bisericii în particular: privilegiam deci boala (maladia) în sine sau persoana (bolnavul)? Pentru omul modern, medicina și religia merg întotdeauna în aceeași direcție? Discuția se reduce deci și la confruntarea dintre *autoritatea* religioasă versus *autoritatea* medicală. Cum poate fi deci explicată lumii înconjurătoare o minune înfăptuită la pelerinaj sau în alte împrejurări, într-o lume care, în fond, nu mai are cadrul necesar, tradițional, pentru înțelegerea și acceptarea însăși noțiunii de „minune“?

Dincolo de considerente teologice, morale sau etice, discuția atinge și diferențele existente între Vestul și Estul european în ceea ce privește îngrijirea efectivă a bolnavilor. Transformările brutale din Europa de Est au dus

schimbarea paradigmei îngrijirii bolnavilor. Subfinanțarea cronică a spitalelor, căutarea perpetuă a unor formule fiabile de funcționare a asigurărilor medicale, toate acestea au dus la o stare de neîncredere și incertitudine, atât în rândul pacienților, cât și al medicilor. Referitor la aceștia din urmă, putem spune că „exodul“ lor spre țările Occidentale are și el implicațiile sale. În presa străină, mai ales cea franceză, se întâlnesc adesea mărturii despre „umanismul“ și abordarea diferită a pacientului practică de către medicii provenind din țări ortodoxe, oameni care nu ezită în momente dificile chiar să aprindă o mică lumânare la căpătâiul celor muribunzi – tot atâtea practici religioase care arată importanța studierii mai aprofundate ale migrației și efectelor sale pe plan spiritual.

Atitudinea în fața morții trebuie adusă în discuție. În Occident, practica eutanasierii bolnavilor în stadiu terminal, dar și a celor suferind de boli psihice profunde (depresii, de pildă) este acum foarte răspândită, anumite țări, cum este de pildă Elveția, fiind adevărate campioane în domeniu, prin „asociații“ ce promovează eutanasia ca o formă de „ultimă demnitate“, ultima posibilitate de a alege a ființei umane. Este evident că implicațiile teologice, sociale, juridice și morale ale unor astfel de asociații au suscitat și continuă să ridice o mulțime de dezbateri și discuții contradictorii.

Sfântul Maslu în lumea ortodoxă, astăzi

Principala dificultate de abordare a subiectului, astăzi, este tocmai dificultatea de a vorbi unei lumi din ce în ce mai neîncrezătoare și atee despre *taină* și înțelesul teologic profund al acesteia. Foarte puțini dintre contemporanii noștri sunt capabili să pătrundă sensurile teologice ascunse adânc ale „Sfântului Maslu“. La fel, și preoții întâmpină adesea dificultăți în a explica credincioșilor noțiuni ca acestea de mai sus, de mare finețe teologică. Experiența a arătat că riturile și ritualitatea supraviețuiesc mai bine „tăvălugului“ modernității, se adaptează sub varii forme etc.

Dar Sfintele Taine (printre care și cea a Maslului) NU se pot adapta după cum ar dori unii sau alții, sunt inflexibile datorită conținutului de Adevăr pe care îl predă intrinsec.

Un alt exemplu ilustrativ este Taina Botezului: prin imersiune (cufundare completă) sau doar stropire, așa cum a început să se practice în unele locuri? Discuția, teologică de această dată, rămâne deschisă. În plus,

mass-media contemporană manifestă un mare interes pentru tot ceea ce este „minune“, vindecare miraculoasă etc. Numai că emoția religioasă asociată Tainei nu poate fi mediată de camera de luat vederi sau de vocea reporterului de televiziune, de unde și nenumăratele neînțelegeri și derapaje către senzational ce apar. Singura soluție ar fi ca Biserica să promoveze un mesaj simplu, firesc, natural al vindecării sufletești și trupești, care să nu permită celor interesați „specula mediatică“ a emoției și trăirilor profund religioase.

În loc de concluzie

Datorită importanței și amplitudinii subiectului, discuția se poate prelunge foarte mult. Aș mai dori însă să adaug două idei concluzive. Prima dintre ele este aceea că religia și instituțiile religioase (Biserica) vor continua să dețină un loc central în tot ceea ce ține de problema sănătății, a corpului și a bolii, din cele mai variate domenii ale medicinei. Următoarea ar fi că niciodată nu se va putea repara ideea de boală, suferință și dragoste față de cel apropiat de Biserică și slujitorii săi. Noi cercetări pe acest domeniu, purtate pe granița dintre teologie și sociologia religiilor în modernitate, ar putea aduce noi și necesare precizări în acest domeniu atât de delicat, dar necesar, intrinsec legat de condiția Omului în societatea modernă.